WIKIPEDIA

Filosofie

Ourige: Biquipédia, la anciclopédia lhibre.

Filosofie (de l griego ***Φιλοσοφία***: *philos* - que ama + *sophia* - sabedorie, « que ama la sabedorie ») ye la ambestigaçon crítica i racional de l percípios fundamentales.

La filosofie surgiu ne ls seclos VII-VI a.C. nas cidades griegas situadas na Ásia Menor.Ampeça por ser ua anterpretaçon ç-sacralizada(= tirar l carátener religioso/sagrado)de l mitos cosmogónicos(cosmogonia=teorie que ten por oubjetibo splicar la formaçon de l mundo)difundidos pulas religiones de l tiempo. Nun solo de mitos griegos, mas de l mitos de todas las religiones que anfluenciában la Ásia menor. Ls mitos fúrun segundo Platon i Aristóteles, la matéria einicial de reflexon de l filósofos. Eilhes tornórun-se nun campo quemun de la religion i de la filosofie,rebelando que la pretensa separaçon antre esses dous modos de l home anterpretar la rialidade nun ye tan nítida cumo aparentemente se julga.

Modernamente ye la deciplina, ó la ária de studos, que ambolbe la ambestigaçon, la argumentaçon, la análeze, çcusson, formaçon i reflexon de las eideias subre l mundo, l Home i l ser. Oureginou-se de la anquietude gerada pula curjidade an cumprender i questionar ls balores i las anterpretaçones aceitas subre la rialidade dadas pul senso quemun i pula tradiçon.

Las anterpretaçones mais aceites pul home custituen l ampeço de l ambasamento de todo l coincimiento. Essas anterpretaçones fúrun daprendidas, anriquecidas i repassadas de geraçon an geraçon. Acuntecírun ne l ampeço atrabeç de la ouserbaçon de l fenómenos naturales i sofrírun anfluéncia de las relaçones houmanas stabelecidas até la formaçon de la sociadade, esto an cunformidade culs padrones de cumportamientos éticos ó morales tenidos cumo aceitables an determinada época por un determinado grupo ó determinada relaçon houmana. Zde de la Filosofie aparece la Ciéncia, pus l Home reourganiza las anquietaçones que assolan l campo de las eideias i outeliza-se de spriéncias para anteragir cula sue própia rialidade. Assi a partir de la anquietaçon, l home atrabeç de strumientos i porcedimientos eiquaciona l campo de las heipóteses i eisercita la rezon. Son ourganizados ls padrones de pensamientos que fázen las teories jutadas al coincimiento houmano. Mas l coincimiento científico por sue própia natureza torna-se suscetible a las çcubiertas de nuobas ferramientas ó strumientos que aprimorórun l campo de la sue ouserbaçon i manipulaçon, l que an redadeira análeze, amplica tanto na ampliaçon, quanto ne l questionamiento desses coincimientos. Neste cuntesto la filosofie aparece cumo "la mai de todas las ciéncias". Podemos resumir que la filosofie ye l studo de las caratelísticas mais girales i abstratas de l mundo i de las catadories cun que pensamos: Mente (pensar), matéria (l que sensibliza noçones cumo caliente ó friu subre l rialismo), rezon (lhógica), demunstraçon i berdade. Pensamiento ben de la palabra Eipistemologie "Eipisteme" quier dezir "tener Ciéncia" "lhogie" quier dezir Studo. Didaticamente, la Filosofie debide-se an:

- *Eipistemologie* ó *teorie de l coincimiento*: trata de la natureza crença, de la justificaçon i de l coincimiento.
- *Ética*: trata de l cierto i de l errado, de l bien i de l mal.
- *Filosofie de la Arte ó Stética: trata de l guapo.*
- *Lógica*: trata de la perserbaçon de la berdade i de l modos de se eibitar la anferéncia i raciocínio ambálidos.
- *Metafísica* ó *ontologie*: trata de la rialidade, de l ser i de l nada.

Defeniçones de l Filósofos subre la Filosofie

An "Eutidemo" de Platon, ye l uso de l saber an probeito de l home, l que amplica an, 1º, posse dun coincimiento que seia l mais amplo i mais bálido possible, i , 2º , l uso desse coincimiento an porbeito de l home.

Para René Descartes, segnefica l studo de la sabedorie.

Para Thomas Hobbes, ye l coincimiento causal i la outelizaçon desse an porbeito de l home.

Para Eimmanuel Kant, ye ciéncia de la relaçon de l coincimiento finalidade eissencial de la rezon houmana, que ye la felcidade ounibersal; antoce, la Filosofie relaciona todo cula sabedorie, mas atrabeç de la ciéncia.

Para John Dewey, ye la crítica de l balores, de las crenças, de las anstituiçones, de l questumes, de las políticas, ne l que toca al sou alcance subre ls benes ("Sperience and Nature", p. 407).

Para Johann Gottlieb Fichte, ye la ciéncia de la ciéncia an giral.

Para Auguste Comte, ye la ciéncia ounibersal que debe ounir nun sistema coerente ls coincimientos ounibersales dados pulas ciéncias particulares.

Para Bertrand Russell, la definiçon de "filosofie" bariará segundo la filosofie que adotada. La filosofie ouregina-se dua tentatiba de atingir l coincimiento rial. Aqueilho que passa por coincimiento, na bida quemun, peca de trés defeitos: ye cumbencido, ancierto i, an si mesmo, cuntraditório. ("Dúbedas Filosóficas", p. 1)

Cuncepçones de Filosofie

Hai trés formas de se cunceber la Filosofie:

1º) Metafísica: la Filosofie ye l único saber possible, las outras ciéncias son parte deilha. Dominou na Antiguidade i Eidade Média. Sue caratelística percipal ye la negaçon de que qualquiera ambestigaçon outónoma foura de la Filosofie cun balidade, porduzindo estas un saber amperfeito, porbisório. Un coincimiento ye filosofico ó nun ye coincimiento. Desse modo, l único saber berdadeiro ye l filosófico, cabendo a las outras ciéncias l trabalho de garimpar l material subre l qual la Filosofie trabalhará, custituindo nó un saber, mas un cunjunto de spedientes práticos. Heigel afirmou: "ua cousa son l porcesso de ourige i ls trabalhos perparatórios dua ciéncia i outra cousa ye la própia ciéncia."

2º) Positibista: l coincimiento cabe a las ciéncias, a la Filosofie cabe cordenar i ounir ls sous resultados. Bacon atribui a la Filosofie l papel de ciéncia ounibersal i mai de las outras ciéncias. Todo l eiluminismo partecipou de l cunceito de Filosofie cumo coincimiento científico.

3º) Crítica: la Filosofie ye juízo subre la ciéncia i nun coincimiento de oubjetos, la sue tarefa ye ber la balidade de l saber, determinando sous lhemites, cundiçones i possiblidades afatibas. Segundo esso, la Filosofie nun oumenta la cantidade de l saber, antoce, nun puode ser chamada propiamente de "coincimiento".

Tabela de cuntenido

Definiçon de la filosofie i metafilosofie

Eimaiges de la filosofie

Eitimologie

Tradiçones filosóficas

Pensamiento mítico i pensamiento filosófico
Depuis de l pré-socráticos
Corrientes i Çcussones
Refréncias

Definiçon de la filosofie i metafilosofie

La palabra "filosofie" ganha, an dimensones específicas de tiempo i spácio, cuncepçones nuobas i defrentes tornando defícele la sue eisata definiçon. Son muitas las çcussones subre la sue definiçon i l sou oubjeto específico.[1] Definir la filosofie ye rializar ua tarefa metafilosófica. An outras palabras, ye fazer ua filosofie de la filosofie. Eiqui se bei que l melhor modo de se abordar ne l ampeço la filosofie talbeç nun seia definindo-la, pus tal definiçon yá eisige algua filosofie.

Esse porblema debie ser bisto an toda la seriadade. Nun hai cumo se definir sin que se tenga algua cumprenson dada de *definiçon*, de l mesmo modo que nun hai cumo respunder bien a ua pregunta, se nun partimos dua cumprenson dada de *pregunta* i *repuosta*. (Subre la filosofie de l preguntar ber Martin Heidegger, *Ser i tiempo*, §2.)

Storicamiente, la filosofie ye coincida por ser defícele de definir cun percison, nun cunseguindo la maiorie (se nó todas) de las defeniçones cobrir todo aqueilho la que se chama filosofie.

Hai outros modos de se chegar a ua defeniçon de la filosofie, mesmo sin ua definiçon.

A la falta dua definiçon "definitiba", las antroduçones a la filosofie giralmente apostan an apersentar ua lhista de çcussones i porblemas filosóficos, i ua lhista de questones que *nó* son filosóficas.

Alguas questones filosóficas ancluen, por eisemplo, "L que ye l coincimiento?", "Será que l home puode tener lhibre arbítrio?", "Para que sirbe la ciéncia?" ó, até mesmo, "L que ye la filosofie?" *(bide metafilosofie)*. La forma de respunder la estas questones nun ye, por sou lhado, ua forma científica, política ó religiosa, nin muito menos se trata dua ambestigaçon subre l que la maiorie de las pessonas pensa, ó de l senso quemun. Ambolbe, antes, l eisame de l cunceitos relebantes, i de las sues relaçones culutros cunceitos ó teories.

L método de la lhistaige de çcussones i porblemas filosóficos ten sue lhemitaçon: *l lhemite, ye l própio ser*. Por si solo, el (l método) nun permite que se bei l que ounifica ls debates i las çcussones. Ye por esso, talbeç, que ls filósofos nun questuman apelar a esse método. Alrobés desso apersentan *eimaiges de la filosofie*.

Eimaiges de la filosofie

Alguns filósofos apersentórun la filosofie atrabeç de quadros, ó eimaiges:

- La percipal caratelística que Aristóteles bé nun filósofo ye que el nun ye un specialista. L *sophós* (l sábio, tomado eiqui cumo sinónimo de filósofo), ye un conhecedor de todas las cousas sin tener ua ciéncia específica. L sou mirar derrama-se pul mundo, sue curjidade ansaciable l faç ambestigar tanto ls mistérios de l *kosmos* (l ouniberso) cumo l de la *physis* (la natureza), cumo las que dízen respeito al home i a la sociadade. Ne l fondo, l filósofo ye un çbelador, alguien que aparta l béu daqueilho que stá a ancobrir ls nuossos uolhos i percura amostrar ls oubjetos na sue forma i posiçon oureginal, cumportando-se cumo alguien que ancontra ua státua jogada ne l fondo de l mar cubierta de musgo i oucas, i gradatibamente, afastando-las ua a ua, ben a rebelar-mos la sue rial forma.

- Para Platon, la purmeira atitude de l filósofo ye admirar-se. A partir de la admiraçon faç-se la reflexon crítica, l que marca la filosofie cumo busca de la berdade. Filosofar ye dar sentido a la spriéncia.
- Segundo Whitehead, la filosofie oucidental ye ua nota de rodapie a la obra de Platon.
- Para Wittgenstein, la filosofie ye ua spece de terapia atrabeç de la qual l sujeito, ambaralhado pula metafísica, torna a outelizar las palabras ne l sou sentido ampírico.
- Para Strawson, la filosofie ye un análogo de la gramática. Assi cumo la gramática dua léngua natural diç las regras que ls falantes seguen, la filosofie diç ls cunceitos-chabe que seguimos amplicitamente (ber "La Filosofie cumo Gramática Cuncetual" de P.F. Strawson (http://www.criticanarede.cun/)).
- Para Richard Rorty, ne l sprito de la posiçon de Whitehead, la filosofie oucidental ye un género lhiterário.

Filósofo an Meditaçon, ólio de Rembrandt.

Eitimologie

La palabra "filosofie" (de l griego *φιλοσοφία*) resulta de la ounion de outras dues palabras: "philia" (*φιλία*), que quier dezir "amisade", "amor fraterno" i respeito antre ls eiguales i "sophia" (*σοφία*), que quier dezir "sabedorie", "coincimiento". De "sophia" decorre la palabra "sophos" (σοφός), que quier dezir "sábio", "anstruído".

Filosofie quier dezir, antoce, amisade pula sabedorie, amor i respeito pul saber. Assi, l "filósofo" serie aquel que ama i busca la sabedorie, ten amisade pul saber, deseia saber.

La tradiçon atribui al filósofo Pitágoras de Samos (que bibiu ne l seclo V antes de Cristo) la criaçon de la palabra.

Filosofie andica un stado de sprito, l de la pessona que ama, esto ye, deseia l coincimiento, l stima, l percura i l respeita.

Tradiçones filosóficas

Antre ls pobos que zambolbírun scritas fonéticas ó eideogramáticas, las percipales tradiçones filosóficas son la filosofie andiana, la filosofie chinesa i la filosofie oucidental.

Ye probable que pobos que nun zambolbírun tales tipos de scrita tamien tubíssen algun tipo de tradiçon filosófica. L antropólogo Eduardo Bibeiros de Castro ("Perspetibismo i multinaturalismo na América andígena", capítulo 7 de *La ancustáncia de la alma selbaige*, Son Paulo, Cosac & Naify, 2002) apunta pa l fato de ancuntrarmos puntos de bista perspetibistas antre ls ameríndios zde la Tierra de l Fuogo até l Alasca, por eisemplo. (Para saber mais subre l studo de l pressupuostos de l pensamento andígena bei l Porjeto AmaZone (http://amazone.wikicities.cun/wiki/Páigina_percipal).)

Pensamiento mítico i pensamiento filosófico

Stórica i tradicionalmente, la filosofie ampeça-se cun Tales de Mileto. El fui l purmeiro de l filósofos pré-socráticos la buscáren splicaçones de todas las cousas atrabeç dun percípio ó ourige causal (arché) defrentemente de l que ls mitos antes mostrában.

Al apersentáren splicaçones fundamentadas an percípios pa l cumportamiento de la natureza, ls pré-socráticos chegórun al que puode ser cunsidrado ua amportante deferença an relaçon al pensamiento mítico. Nas splicaçones míticas, l splicador ye tan çcoincido quanto la cousa splicada. Por eisemplo, se la causa dua malina ye la rábia debina, splicar la malina pula rábia debina nun mos ajuda muito a antender porque hai la malina.

La Muorte de Sócrates, Jacques-Lhouis David, 1787.

Depuis de l pré-socráticos

Platon ye quien ampeça esta nuoba lhenguaige, la filosofie cumo la coincemos, la busca de la eisséncia, la ontologie de l cunceitos ounibersales an detrimento de l coincimiento bulgar i sensorial.

Por mui tiempo la Filosofie cuncebie todo l que era coincimiento, basta ber la basta oubra de Aristóteles, que abrange zde la física até la ética. Inda hoije ye defícel definir l oubjeto eisato de la filosofie.

Ls sous oubjetos própios son:

- Metafísica: Cuncerne ls studos daqueilho que nun ye físico (*physis*), de l coincimiento de l ser (ontologie), de l que transcende l sensorial i tamien de la teologie.
- Eipistemologie: Studo de l coincimiento, teoriza subre la própia ciéncia i de cumo serie possible la aprenson deste coincimiento.
- Ética: Para Aristóteles, ye parte de l coincimiento prático yá que ne ls amostrarie cumo debemos bibir i cumportar.
- Stética: La busca de l guapo, la sue cunceituaçon i questionamiento. L antendimiento de la arte.
- Lógica: La busca de la berdade, l sou questionamiento, la rezon.

Corrientes i Çcussones

- Filosofie Antiga
  - Ls Pré-Socráticos
  - Sócrates i ls Sofistas
  - Platon i Aristóteles
  - Heilenismo
    - Ceticismo
    - Cinismo
    - Stoicismo
    - Eipicurismo
  - Neoplatonismo
- Filosofie Mediebal i Scolástica
- Renacimiento i Houmanismo
- Filosofie Moderna i Filosofie Cuntemporánea
  - Racionalismo
  - Ampirismo
  - Eiluminismo

Çcusson nuite adentro, Willian Blades.

- Liberalismo
- Marxismo
- Positibismo
- Outelitarismo
- Materialismo
- Eidealismo
- Niilismo
- Pragmatismo
- Fenomenologie
- Eisistencialismo
- Struturalismo
- Teorie Crítica i Scuola de Frankfurt
- Pus-struturalismo
- Pus-modernismo

- Filosofie analítica
- Filosofie cuntinental
- Filosofie de la Arte
- Filosofie de la Religion
- Antropologie filosófica
- Filosofie Política
- Filosofie de la Eiquenomie
- Filosofie de l Dreito
- Filosofie de la Eiducaçon
- Filosofie de la Anformaçon
- Filosofie de la Stória
- Filosofie de la Lenguaige
- Filosofie de la Matemática
- Filosofie de la Miente
- Filosofie de la Física
- Filosofie de la Ciéncia
- Filosofie crestiana

Refréncias

1. Esta páigina trata solo de la chamada **Filosofie Oucidental**. Para outras tradiçones de pensamiento ber: Filosofie ne l Eigito Antigo | Filosofie bédica | Filosofies de la Índia | …

Sacado an "https://mwl.wikipedia.org/w/index.php?title=Filosofie&oldid=79007"

Esta páigina fui eiditada pula redadeira beç a la(s) 19h10min de 7 de márcio de 2013.

Este testo ye çponeblizado ne ls termos de la lhicença Creative Commons - Atribuiçon - Cumpartir Eigual 3.0 Nun Adaptada (CC BY-SA 3.0); puode star sujeito a cundiçones adecionales. Cunsulta las cundiçones de outelizaçon pa mais detailhes.